

ส่วนที่ ๓

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้านการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด

๑. การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม (SWOT) ด้านการเกษตรของจังหวัดพะเยา

จังหวัดพะเยา โดยคณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดพะเยา หัวหน้าส่วนราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ได้ประชุมและดำเนินการทบทวนและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้านการเกษตรของจังหวัดพะเยา โดยกำหนดปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ซึ่งได้นำเอาข้อมูลหลักฐานเชิงประจักษ์และสถานการณ์ที่เป็นจริงมาวิเคราะห์ หาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค โดยได้สรุปประเด็นของแต่ละด้าน แล้วนำมาจัดน้ำหนักลำดับความสำคัญแต่ละข้อ โดยใช้มาตรวัดระดับ ๔ ระดับ และ ใช้สถิติในการวิเคราะห์ คือ มีค่าเฉลี่ยและกำหนดเกณฑ์การแปลความหมาย รายละเอียด ดังนี้

เกณฑ์ความหมายของน้ำหนักระดับความสำคัญของสภาวะแวดล้อม

๔	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
๓	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
๒	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
๑	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยของสภาวะแวดล้อม

๓.๒๖ – ๔.๐๐	หมายถึง	ระดับมากที่สุด
๒.๕๑ – ๓.๒๕	หมายถึง	ระดับมาก
๑.๗๖ – ๒.๕๐	หมายถึง	ระดับน้อย
๑.๐๐ – ๑.๗๕	หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด

อ้างอิง (มานพ ภาชิตวิไลธรรมและคณะ. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. ๒๕๕๐)

ตารางที่ 58 ผลการประเมินศักยภาพ (SWOT)

ที่	สภาวะแวดล้อมด้านการเกษตรของจังหวัด	คะแนนเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
ปัจจัยภายในด้านจุดแข็ง (Strength – S)			
S ๑	นโยบายจังหวัดภายใต้แผนยุทธศาสตร์พัฒนาจังหวัดให้ความสำคัญในการพัฒนาการเกษตร	๓.๔๐	มากที่สุด
S ๒	มีกว๊านพะเยา ซึ่งเป็นแหล่งน้ำจืดขนาดใหญ่มีพื้นที่เป็นอันดับ ๑ ของภาคเหนือ และเป็นอันดับ ๔ ของประเทศ นอกจากนี้ยังมีหนองเล็งทราย แม่น้ำอิง และแม่น้ำยมที่ไหลผ่านอำเภอต่างๆ ในพื้นที่จังหวัดพะเยา เอื้อต่อการเกษตรและการท่องเที่ยว	๓.๕๔	มากที่สุด
S ๓	ลักษณะทางภูมิศาสตร์เหมาะสมเป็นแหล่งผลิตทางการเกษตรที่มีศักยภาพสามารถพัฒนาไปสู่เกษตรอุตสาหกรรมและเกษตรปลอดภัย	๓.๙๐	มากที่สุด
S ๔	มีพื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกข้าวหอมมะลิที่มีคุณภาพดี และมีคุณสมบัติเหนียวนุ่ม หอมนาน รสชาติอร่อย	๓.๗๙	มากที่สุด
S ๕	มีพื้นที่ปลูกยางพาราเป็นอันดับ ๓ ของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน และเป็นแหล่งผลิตลำไยพันธุ์ดีออกก้านแข็งและลิ้นจี่คุณภาพดี	๓.๖๒	มากที่สุด
S ๖	มีสถาบันการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาที่มีศักยภาพในการสนับสนุนองค์ความรู้ในการพัฒนาการเกษตรจังหวัดพะเยา	๓.๒๙	มากที่สุด

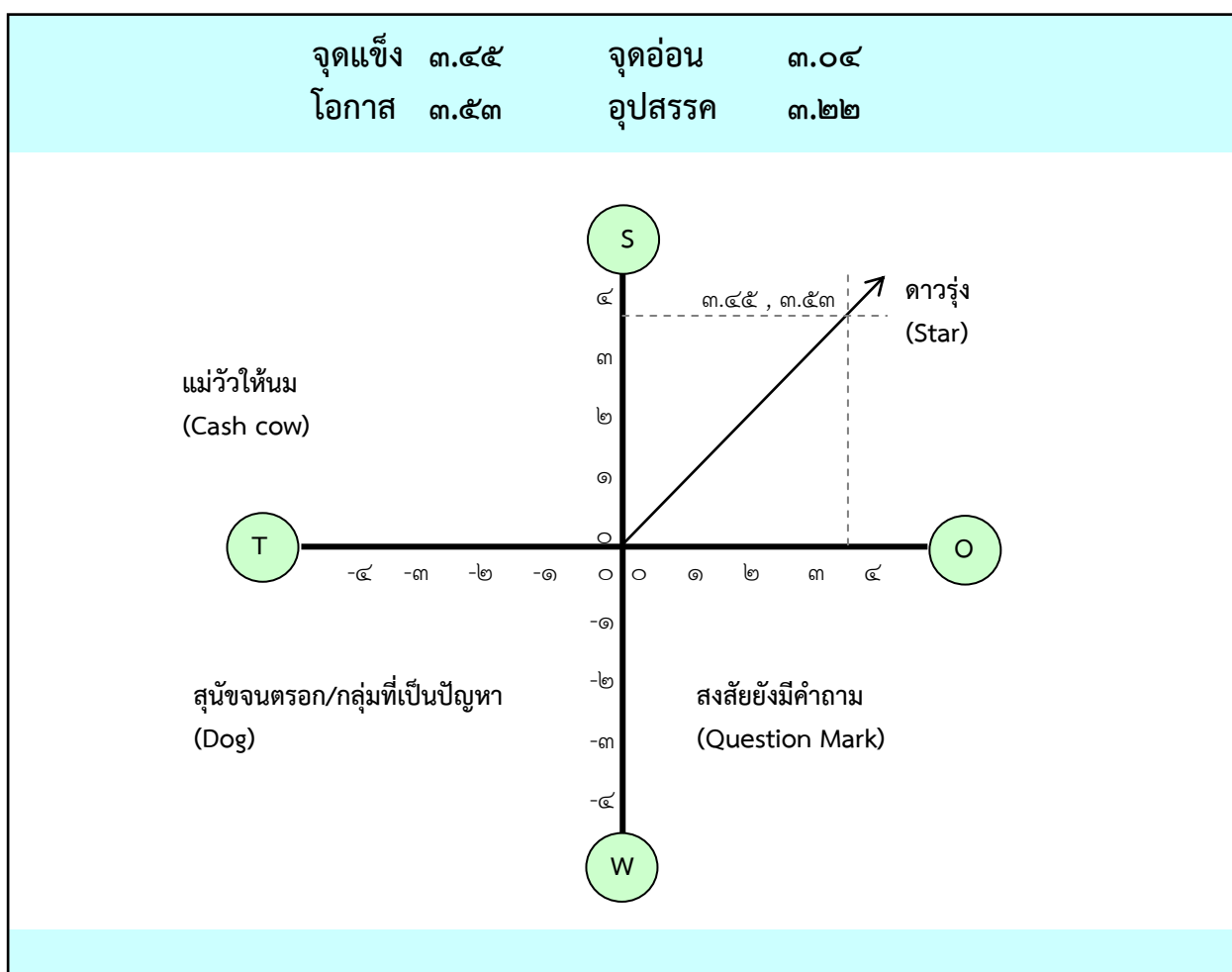
ตารางที่ 58 ผลการประเมินศักยภาพ (SWOT) ดังนี้ (ต่อ)

ที่	สภาวะแวดล้อมด้านการเกษตรของจังหวัด	คะแนนเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
S ๗	มีเขตพื้นที่ชายแดนติดต่อกับประเทศสมาชิก AC ทำให้สามารถกระจายสินค้าเกษตรได้อย่างทั่วถึงโดยผ่านเส้นทาง R๓A และมีระบบโลจิสติกส์เป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงกับจังหวัดในภาคเหนือตอนบน	๓.๔๕	มากที่สุด
S ๘	มีศูนย์ข้าวชุมชนตำบลสบง อำเภอกุสุมาลย์ ที่ประสบความสำเร็จในการผลิตข้าวคุณภาพ โดยได้รับรางวัลระดับประเทศ สามารถเป็นแหล่งศึกษาดูงานของเกษตรกรทั้งในและต่างประเทศ	๒.๙๘	มาก
S ๙	มีปราชญ์ท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลในการผลิตข้าวระดับประเทศ	๓.๑๐	มาก
รวม		๓.๔๕	มากที่สุด
ปัจจัยภายในด้านจุดอ่อน (Weakness - W)			
W ๑	พื้นที่ชลประทานยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ทำการเกษตรส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการผลิตทางการเกษตร	๓.๔๖	มากที่สุด
W ๒	การบริหารจัดการน้ำยังไม่ครอบคลุมและแหล่งน้ำสำหรับทำการเกษตร และการประมงบางแห่ง ตื้นเขิน กักเก็บน้ำได้น้อยไม่เพียงพอ	๓.๑๑	มาก
W ๓	เกษตรกรบางส่วนยังไม่เปลี่ยนทัศนคติในการใช้สารเคมีเพื่อการเกษตร ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภค	๓.๓๐	มากที่สุด
W ๔	ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรในเรื่องกระบวนการผลิตและบริหารจัดการสินค้าเกษตร มีน้อยทำให้ต้นทุนการผลิตสูงส่งผลให้รายได้ของเกษตรกรลดลง	๓.๑๐	มาก
W ๕	ขาดแคลนแรงงานในภาคเกษตร และเกษตรกรส่วนใหญ่ เป็นผู้สูงอายุส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรลดลง	๓.๔๐	มากที่สุด
W ๖	จำนวนผลผลิตปศุสัตว์มีน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด	๒.๙๐	มาก
W ๗	มีแหล่งผลิตโคขุนที่มีคุณภาพ ภายใต้แบรนด์ โคขุนดอกคำใต้ แต่กระบวนการตลาด ยังไม่ครบวงจร	๒.๘๕	มาก
W ๘	เกษตรกรขาดเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกิน ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน และการช่วยเหลือตามนโยบายของรัฐบาล	๓.๒๐	มาก
W ๙	โรงสีข้าวของสถาบันเกษตรกรยังไม่ผ่านมาตรฐาน GMP ทำให้เกษตรกรขาดโอกาสในการจำหน่ายข้าวราคาสูง และไม่มีแรงจูงใจในการผลิตข้าว ในระบบ GAP	๒.๘๙	มาก
W ๑๐	เกษตรกรไม่ให้ความสำคัญกับการบันทึกบัญชีต้นทุนอาชีพ ทำให้ไม่สามารถวางแผนการผลิตได้อย่างเหมาะสม	๒.๗๕	มาก
W ๑๑	กลุ่มเกษตรกร สถาบันเกษตรกรบางส่วนยังไม่ปฏิบัติตาม กฎ ข้อบังคับ และระเบียบการบริหารจัดการกลุ่ม	๒.๗๐	มาก
W ๑๒	เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่นำเอาผลงานวิจัยของสถาบันการศึกษา นวัตกรรม และเทคโนโลยีสมัยใหม่ มาสนับสนุนการทำการเกษตร ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงและผลผลิตลดลง	๒.๙๐	มาก
รวม		๓.๐๔	มาก

ตารางที่ 58 ผลการประเมินศักยภาพ (SWOT) ดังนี้ (ต่อ)

ที่	สภาวะแวดล้อมด้านการเกษตรของจังหวัด	คะแนนเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
ปัจจัยภายนอก ด้านโอกาส (Opportunities – O)			
O ๑	นโยบายของรัฐให้ความสำคัญกับการผลิตทางการเกษตร เช่น นโยบายการเพิ่มพื้นที่ชลประทาน การปรับเปลี่ยนพื้นที่ไม่เหมาะสม ฯลฯ เป็นต้น สามารถยกระดับราคาสินค้าเกษตร และทำให้เกษตรกรเข้าถึงแหล่งเงินทุน	๓.๓๕	มากที่สุด
O ๒	นโยบายรัฐบาลส่งเสริมให้นักลงทุนมาลงทุนในภาคอุตสาหกรรมเกษตรเพิ่มขึ้น	๓.๗๙	มากที่สุด
O ๓	กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และกรอบความร่วมมือของประเทศในกลุ่ม GMS BIMSTEC ACMECS AEC เป็นโอกาสของจังหวัดในการเป็นศูนย์กลางการผลิตการตลาด และการกระจายสินค้าเกษตร	๓.๓๐	มากที่สุด
O ๔	มีพระราโชบายในการนำศาสตร์พระราชาไปสู่การปฏิบัติและสืบสาน รักษา ต่อยอด โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่สนับสนุนให้จังหวัดเป็นแหล่งศึกษา และเรียนรู้ด้านการเกษตรต่างๆ	๓.๗๕	มากที่สุด
O ๕	กระแสความมั่นคงทางอาหารของโลกมุ่งเน้นในเรื่องอาหารปลอดภัย และสุขภาพ ส่งผลให้จังหวัดพะเยาซึ่งเป็นแหล่งผลิตทางการเกษตรที่มีศักยภาพ และเน้นเกษตรปลอดภัยสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้ประชาชนในจังหวัด	๓.๔๗	มากที่สุด
รวม		๓.๕๓	มากที่สุด
ปัจจัยภายนอก ด้านอุปสรรค (Threats –T)			
T ๑	ต้นทุนในการผลิตสินค้าทางการเกษตรสูงขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรเกิดภาวะหนี้สิน	๓.๒๗	มากที่สุด
T ๒	ราคาผลผลิตการเกษตรไม่แน่นอน ส่งผลทำให้การผลิตและการเก็บเกี่ยวสินค้าเกษตรไม่แน่นอน	๓.๕๒	มากที่สุด
T ๓	การเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน กวระเปียบทางด้านภาษีการค้า ส่งผลกระทบต่อสินค้าเกษตรบางประเภท ทำให้สินค้าเกษตรจากต่างประเทศเข้ามาแข่งขันในพื้นที่มากขึ้น	๓.๐๙	มาก
T ๔	สภาพอากาศแปรปรวน เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ ส่งผลให้ปริมาณผลผลิตการเกษตรไม่แน่นอนทำให้การดำเนินงานด้านการตลาดไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้และสินค้าเกษตรได้รับความเสียหาย ไม่มีคุณภาพ	๓.๐๐	มาก
รวม		๓.๒๒	มาก

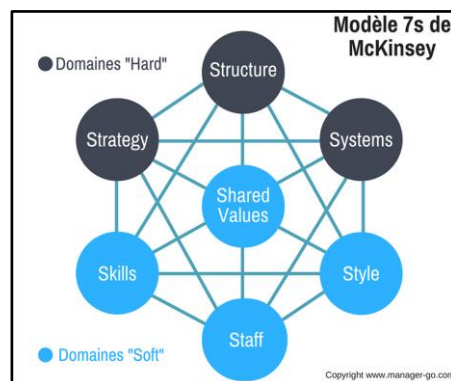
จากการวิเคราะห์และการให้น้ำหนักปัจจัยต่างๆ ตามหลักการของ The Boston Consulting Group (BCG) พบว่าในภาพรวม ค่าเฉลี่ยของจุดแข็ง เท่ากับ ๓.๔๕ จุดอ่อน เท่ากับ ๓.๐๔ โอกาส เท่ากับ ๓.๕๓ และอุปสรรค เท่ากับ ๓.๒๒ จึงน่าจะแนบที่ได้จากการวิเคราะห์ในตารางวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก มากำหนดจุดลงในแกน TOWS Matrix หาจุดตัดกัน พบว่า จุดแข็งและโอกาสมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (SO Strategies) เป็นสถานการณ์ที่ได้เปรียบมากที่สุดเนื่องด้วยโอกาสจากภายนอกและจุดแข็งของจังหวัด เรียกว่า กลยุทธ์เอื้อ และแข็ง ดังนั้นทิศทางการพัฒนายุทธศาสตร์เกษตรของจังหวัดพะเยา จึงมีสถานการณ์ อยู่ที่ Growing or Proactive ด้านที่เป็นศักยภาพภายในด้านจุดแข็งและมีปัจจัยภายนอกเป็นโอกาสในการพัฒนา หรือเทียบเท่ากับ สถานการณ์ดาวรุ่ง (Public sector star) คือ การใช้ประโยชน์ จากจุดแข็งของจังหวัดให้เป็นประโยชน์ภายใต้ โอกาสที่จะสนับสนุน ผลักดัน และส่งเสริมต่อการพัฒนา โดยแนวโน้มทิศทางการเฉลี่ยสูงสุดจะมุ่งพัฒนาทางมิติ ด้านเศรษฐกิจ ที่เน้นด้านการเกษตรเป็นกลไกสำคัญ เพื่อเสริมจุดแข็งของจังหวัด ให้โดดเด่นบรรลุตามวิสัยทัศน์ต่อไป

๒. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในโดย McKinsey ๗-S Framework

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้านการเกษตรของจังหวัดพะเยา เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกจังหวัด ที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาด้านการเกษตรของจังหวัด ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์จะนำมาเป็นพื้นฐานในการกำหนดทิศทางการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ ตามเครื่องมือแบบจำลอง ๗-S McKinsey ซึ่งเป็นแบบจำลองที่สามารถนำไปใช้ในการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาและส่งเสริมด้านการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดได้ดียิ่งขึ้น เป็นการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาของบริษัท McKinsey ซึ่งเป็นที่ปรึกษาธุรกิจของประเทศสหรัฐอเมริกา ผลของการค้นคว้าวิจัยได้บ่งชี้ให้เห็นว่าความสำเร็จในการดำเนินงานขององค์กรต่าง ๆ หรือการบริหารงานที่ สมฤทธิ์ผลนั้น ขึ้นอยู่กับตัวแปรซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอย่างน้อยที่สุด ๗ ปัจจัย ได้แก่

- ๑) กลยุทธ์ (Strategy)
- ๒) โครงสร้างขององค์กร (Structure)
- ๓) ระบบการปฏิบัติงาน (System)
- ๔) บุคลากร (Staff)
- ๕) ทักษะ ความรู้ ความสามารถ (Skill)
- ๖) รูปแบบการบริหารจัดการ (Style)
- ๗) ค่านิยมร่วม (Shared Values)

โดยที่ตัวแปร ๓ ตัวแรก จัดเป็น Hard S's คือ กลยุทธ์ โครงสร้าง และระบบ เปรียบเสมือนเป็นส่วนที่เรียกว่าฮาร์ดแวร์ ของระบบคอมพิวเตอร์ คือ เป็นสิ่งที่สามารถจับต้องได้หรือมองเห็นได้ ชัดเจน จึงทำให้ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาผู้บริหารให้ความสนใจเป็นพิเศษ สำหรับตัวแปรใหม่ที่ค้นพบเท่าที่ผ่านมา ผู้บริหารไม่ได้ให้ความสนใจเพราะเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้หรือมองเห็นภาพไม่ชัดเจน จัดเป็น Soft S's ซึ่ง เปรียบเสมือนเป็นส่วนที่เรียกว่าซอฟต์แวร์ของระบบคอมพิวเตอร์ ได้แก่ สไตล์การบริหาร บุคคลหรือพนักงาน ทักษะ และค่านิยมร่วม ต่อมาบริษัท McKinsey ได้ปรับปรุงคำจำกัดความของตัวแปรทั้ง ๗ ตัว ให้ความสำคัญถูกต้อง ชัดเจนยิ่งขึ้นเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ไม่ว่าจะเป็นแรงกดดันจากภายในหรือภายนอกประเทศ เช่น ระบบเศรษฐกิจเสรี ทุนนิยม โลกของการค้าไร้พรมแดน เศรษฐกิจในแบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ การปฏิรูปทางเทคโนโลยี เช่น ความต้องการเฉพาะแบบของลูกค้า เป็นต้น

ดังนั้น สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดพะเยา จึงดำเนินการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้านการเกษตรของจังหวัด เพื่อให้เข้าใจถึงองค์ประกอบโดยรวม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด และจะต้องดำเนินการต่อไปอย่างไรในอนาคต ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๕๙ ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน โดย ๗-S McKinsey

๗-S McKinsey	จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
กลยุทธ์ (Strategy)	๑. นโยบายจังหวัดภายใต้แผนยุทธศาสตร์พัฒนาจังหวัดให้ความสำคัญในการพัฒนาการเกษตร	๑. เกษตรกรขาดเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกิน ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน และการช่วยเหลือตามนโยบายของรัฐบาล
โครงสร้างขององค์กร (Structure)	๑. มีกว๊านพะเยา ซึ่งเป็นแหล่งน้ำจืดขนาดใหญ่ มีพื้นที่เป็นอันดับ ๑ ของภาคเหนือ และเป็นอันดับ ๔ ของประเทศ นอกจากนี้ยังมีหนองเล็งทราย แม่น้ำอิง และแม่น้ำยม ที่ไหลผ่านอำเภอต่างๆ ในพื้นที่จังหวัดพะเยา เอื้อต่อการเกษตรและการท่องเที่ยว	๑. พื้นที่ชลประทานยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ทำการเกษตรส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการผลิตทางการเกษตร

ตารางที่ ๕๙ ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน โดย ๗-S McKinsey (ต่อ)

๗-S McKinsey	จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
กลยุทธ์ (Strategy)	๒. ลักษณะทางภูมิศาสตร์เหมาะสมเป็นแหล่งผลิตทางการเกษตรที่มีศักยภาพสามารถพัฒนาไปสู่เกษตรอุตสาหกรรมและเกษตรปลอดภัย ๓. มีพื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกข้าวหอมมะลิที่มีคุณภาพดี และมีคุณสมบัติเหนียวนุ่ม หอม นานรสชาติอร่อย ๔. มีเขตพื้นที่ชายแดนติดต่อกับประเทศสมาชิก AC ทำให้สามารถกระจายสินค้าเกษตรได้อย่างทั่วถึงโดยผ่านเส้นทาง R๓A และมีระบบโลจิสติกส์เป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงกับจังหวัดในภาคเหนือตอนบน	
ระบบการปฏิบัติงาน (System)	๑. มีพื้นที่ปลูกยางพาราเป็นอันดับ ๓ ของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน และเป็นแหล่งผลิตลำไยพันธุ์ดีออกก้านแข็งและกลิ่นจืดคุณภาพดี ๒. มีสถาบันการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาที่มีศักยภาพในการสนับสนุนองค์ความรู้ในการพัฒนาการเกษตรจังหวัดพะเยา	๑. มีแหล่งผลิตโคขุนที่มีคุณภาพ ภายใต้แบรนด์โคขุนดอกคำใต้ แต่กระบวนการตลาดยังไม่ครบวงจร ๒. โรงสีข้าวของสถาบันเกษตรกรยังไม่ผ่านมาตรฐาน GMP ทำให้เกษตรกรขาดโอกาสในการจำหน่ายข้าวราคาสูง และไม่มีแรงจูงใจในการผลิตข้าว ในระบบ GAP
บุคลากร (Staff)	๑. มีปราชญ์ท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลในการผลิตข้าวระดับประเทศ	๑. ขาดแคลนแรงงานในภาคเกษตร และเกษตรกรส่วนใหญ่ เป็นผู้สูงอายุ ส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรลดลง
ทักษะ ความรู้ ความสามารถ (Skill)	-	๑. ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรในเรื่องกระบวนการผลิตและบริหารจัดการสินค้าเกษตรมีน้อย ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงส่งผลให้รายได้ของเกษตรกรลดลง ๒. เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่นำเอาผลงานวิจัยของสถาบันการศึกษา นวัตกรรม และเทคโนโลยีสมัยใหม่ มาสนับสนุนการทำการเกษตร ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงและผลผลิตลดลง
รูปแบบการบริหารจัดการ (Style)	๑. มีศูนย์ข้าวชุมชนตำบลสบง อำเภอภูซาง ที่ประสบความสำเร็จในการผลิตข้าวคุณภาพ โดยได้รับรางวัลระดับประเทศ สามารถเป็นแหล่งศึกษาดูงานของเกษตรกรทั้งในและต่างประเทศ	๑. การบริหารจัดการน้ำยังไม่ครอบคลุมและแหล่งน้ำสำหรับการเกษตรและการประมงบางแห่งตื้นเขิน กักเก็บน้ำได้น้อยไม่เพียงพอ ๒. จำนวนผลผลิตปศุสัตว์มีน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด
ค่านิยมร่วม (Shared Values)	-	๑. เกษตรกรบางส่วนยังไม่เปลี่ยนทัศนคติในการใช้สารเคมีเพื่อการเกษตรส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภค ๒. เกษตรกรไม่ให้ความสำคัญกับการบันทึกบัญชีต้นทุนอาชีพ ทำให้ไม่สามารถวางแผนการผลิตได้อย่างเหมาะสม ๓. กลุ่มเกษตรกร สถาบันเกษตรกรบางส่วนยังไม่ปฏิบัติตาม กฎ ข้อบังคับ และระเบียบ การบริหารจัดการกลุ่ม

๓. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกโดย PESTEL Analysis

PEST Analysis คือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์และทำความเข้าใจภาพรวมของสภาพแวดล้อมในพื้นที่ของจังหวัดพะเยา ที่เกี่ยวข้องกับโอกาสที่จะช่วยสนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาหรือส่งเสริมการเกษตรและสภรณภายในจังหวัด และภัยคุกคามที่อยู่ภายในพื้นที่ที่จะเป็นข้อจำกัดในการดำเนินงานของหน่วยงานบูรณาการหรือเป็นภัยคุกคามต่อเกษตรกรและประชาชน ดังนั้น เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและวางแผนเพื่อใช้ประโยชน์จากโอกาสและพยามลดภัยคุกคามลง ซึ่ง PEST Analysis ประกอบด้วย

๑) ปัจจัยด้านการเมืองและกฎหมาย (Political Factors) เช่น นโยบายของรัฐ ระบบการปกครอง เสถียรภาพ ด้านการเมือง ความร่วมมือระหว่างประเทศ

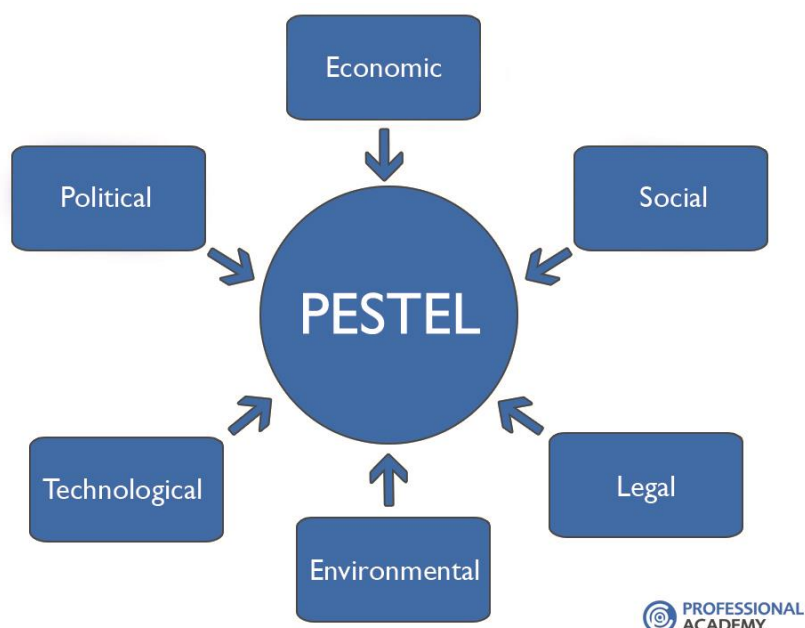
๒) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (Economic Factors) เช่น การปรับอัตราภาษี อัตราดอกเบี้ย อัตราการจ้างงาน ภาวะทางเศรษฐกิจ

๓) ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม (Social cultural Factors) เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ค่านิยมการบริโภคอุปโภค

๔) ปัจจัยด้านเทคโนโลยี (Technological Factors) เช่น เครื่องจักรกลทางการเกษตร เทคโนโลยีสารสนเทศ

๕) ปัจจัยด้านกฎหมาย (Law/Legal Factors) เช่น กฎหมายแรงงาน กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ระเบียบข้อบังคับด้านธุรกิจ

๖) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม(Environment Factors) เช่น สภาพภูมิอากาศ ภูมิประเทศ ธรรมชาติ

ตารางที่ ๖๐ ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกโดย PESTEL Analysis

PESTEL Analysis	โอกาส (Opportunity)	อุปสรรค (Threats)
ปัจจัยด้านการเมือง และกฎหมาย (Political Factors)	๑. นโยบายของรัฐให้ความสำคัญกับการผลิตทางการเกษตร เช่น นโยบายการเพิ่มพื้นที่ชลประทาน การปรับเปลี่ยนพื้นที่ไม่เหมาะสม ฯลฯ เป็นต้น สามารถยกระดับราคาสินค้าเกษตรและทำให้เกษตรกรเข้าถึงแหล่งเงินทุน ๒. มีพระราชโองบายในการนำศาสตร์พระราชาไปสู่การปฏิบัติและสืบสาน รักษา ต่อยอดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่สนับสนุนให้จังหวัดเป็นแหล่งศึกษาและเรียนรู้ด้านการเกษตรต่างๆ	-
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (Economic Factors)	๑. นโยบายรัฐบาลส่งเสริมให้นักลงทุนมาลงทุนในภาคอุตสาหกรรมเกษตรเพิ่มขึ้น ๒. กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และกรอบความร่วมมือของประเทศในกลุ่ม GMS BIMSTEC ACMECS AEC เป็นโอกาสของจังหวัดในการเป็นศูนย์กลางการผลิตการตลาดและการกระจายสินค้าเกษตร	๑. ต้นทุนในการผลิตสินค้าทางการเกษตรสูงขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรเกิดภาวะหนี้สิน ๒. ราคาผลผลิตการเกษตรไม่แน่นอน ส่งผลทำให้การผลิตและการเก็บเกี่ยวสินค้าเกษตรไม่แน่นอน
ปัจจัยด้านสังคม และวัฒนธรรม (Social cultural Factors)	กระแสความมั่นคงทางอาหารของโลกมุ่งเน้นในเรื่องอาหารปลอดภัย และสุขภาพ ส่งผลให้จังหวัดพะเยาซึ่งเป็นแหล่งผลิตทางการเกษตรที่มีศักยภาพ และเน้นเกษตรปลอดภัยสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้ประชาชนในจังหวัด	-
ปัจจัยด้านเทคโนโลยี (Technological Factors)	-	-
ปัจจัยด้านกฎหมาย (Law/Legal Factors)	-	การเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน กฎระเบียบทางด้านภาษีการค้า ส่งผลกระทบต่อสินค้าเกษตรบางประเภท ทำให้สินค้าเกษตรจากต่างประเทศเข้ามาแข่งขันในพื้นที่มากขึ้น
ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Factors)	-	สภาพอากาศแปรปรวน เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ ส่งผลให้ปริมาณผลผลิตการเกษตรไม่แน่นอนทำให้การดำเนินงานด้านการตลาดไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้และสินค้าเกษตรได้รับความเสียหาย ไม่มีคุณภาพ

๔. การจัดทำ TOWS Matrix เพื่อกำหนดกลยุทธ์

ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก	S จุดแข็ง (ภายใน) ๑. นโยบายจังหวัดให้ความสำคัญในการพัฒนาการเกษตร ๒. มีกวนพะเยาเป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่ ๓. ลักษณะภูมิศาสตร์เหมาะสมกับการเกษตร ๔. พื้นที่เหมาะสำหรับปลูกข้าวหอมมะลิ ๕. มีพื้นที่ปลูกยางพาราเป็นอันดับ ๓ ของภาคเหนือตอนบน เป็นแหล่งผลิตลำไยและลิ้นจี่คุณภาพดี ๖. มีสถาบันการศึกษาสนับสนุนองค์ความรู้ ๗. มีพื้นที่ชายแดนติดต่อกับกลุ่มประเทศ AC ๘. มีศูนย์ข้าวชุมชนที่ประสบความสำเร็จ ๙. มีปราชญ์ชาวบ้านที่ได้รับรางวัล	W จุดอ่อน (ภายใน) ๑. พื้นที่ชลประทานยังไม่ครอบคลุม ๒. การบริหารจัดการน้ำไม่ครอบคลุมและแหล่งน้ำบางแห่งตื้นเขิน ๓. เกษตรกรบางส่วนไม่เปลี่ยนทัศนคติในการใช้สารเคมี ๔. มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการผลิตและบริหารจัดการสินค้าเกษตรน้อย ๕. ขาดแคลนแรงงานภาคเกษตร ๖. จำนวนผลผลิตปศุสัตว์ไม่เพียงพอ ๗. แหล่งผลิตโคขุนมีคุณภาพแต่กระบวนการตลาดไม่ครบวงจร ๘. ขาดเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกิน ๙. โรงสีของสถาบันเกษตรกรไม่ผ่าน GMP ๑๐. เกษตรกรไม่ให้ความสำคัญในการจัดทำบัญชีต้นทุนอาชีพ ๑๑. กลุ่มเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรบางส่วนไม่ปฏิบัติตามกฎ ข้อบังคับ ๑๒. ไม่นำเอาผลงานวิจัย นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาสนับสนุน
O โอกาส (ภายนอก) ๑. นโยบายรัฐให้ความสำคัญกับการผลิตทางการเกษตร ๒. นโยบายรัฐส่งเสริมให้ลงทุนมาลงทุนในภาคอุตสาหกรรมเกษตร ๓. กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ๔. พระราโชบายการนำศาสตร์พระราชาไปสู่การปฏิบัติ สืบสาน รักษา ต่อยอดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๕. กระแสความมั่นคงทางอาหารของโลก มุ่งเน้นเรื่องอาหารปลอดภัย	SO กลยุทธ์ $S๑ - S๙ + O๑ - O๕ =$ พัฒนาการผลิตให้ได้มาตรฐาน เพิ่มมูลค่าผลผลิต และส่งเสริมการตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัย และเกษตรอินทรีย์	WO กลยุทธ์ $W๑ - ๑๒ + O๑ - O๔ =$ พัฒนาเกษตรกร และสถาบันเกษตรกร ให้มีความเข้มแข็ง
T ภัยคุกคาม (ภายนอก) ๑. ต้นทุนการผลิตสินค้าทางการเกษตรสูง ๒. ราคาผลผลิตการเกษตรไม่แน่นอน ๓. การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน กฎระเบียบทางด้านภาษีการค้า ส่งผลกระทบต่อสินค้าเกษตรบางประเภท ๔. สภาพอากาศแปรปรวน	ST กลยุทธ์ $S๑, S๒, S๓, S๔, S๕, S๗ + T๑ - T๔ =$ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตร บริหารจัดการทรัพยากรทางการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมการเกษตรและการท่องเที่ยว	

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของ SWOT เพื่อกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนา พบว่าความสัมพันธ์ของ จุดแข็งและโอกาส (S-O) สามารถเพิ่มประสิทธิภาพภายใต้ประเด็นยุทธศาสตร์พัฒนาการผลิตให้ได้มาตรฐานเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต และส่งเสริมการตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ ตามศักยภาพของจังหวัดเพื่อเป็นแหล่งผลิตทางการเกษตรที่มีศักยภาพที่สามารถพัฒนาไปสู่การผลิตอุตสาหกรรมเกษตรที่ปลอดภัย โดยมีปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ นโยบายของจังหวัดที่ให้ความสำคัญในการพัฒนาการเกษตร มีกวนพะเยาซึ่งเป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่ของจังหวัด ลักษณะภูมิประเทศเหมาะสมสำหรับทำการเกษตร

มีเครือข่ายเกษตรกรและศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่ช่วยส่งเสริมองค์ความรู้ให้กับเกษตรกรผู้สนใจ รวมทั้งมีพื้นที่ชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านสามารถเชื่อมโยงระบบโลจิสติกส์หรือการขนส่งสินค้าการเกษตร นอกจากนี้ยังมีปัจจัยภายนอกที่ช่วยผลักดันเชิงนโยบาย รวมทั้งการรวมตัวของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) กรอบความร่วมมือกับประเทศในกลุ่ม GMS BIMSTEC ACMECS ทิศทางการบริโภคของโลกที่มุ่งเน้นในเรื่องอาหารปลอดภัย สุขภาพ สามารถสนับสนุนการพัฒนาด้านการเกษตรของจังหวัด ส่วนการวิเคราะห์จุดอ่อนและโอกาส (WO) พบว่า เกษตรกรบางส่วนยังขาดความรู้หรือมีองค์ความรู้แต่ยังไม่เข้าใจกระบวนการทำการเกษตร ปลอดภัยอย่างแท้จริง อีกทั้งในปัจจุบันยังขาดแรงงานภาคการเกษตรเนื่องจากเยาวชนรุ่นใหม่ยังให้ความสนใจ อาชีพภาคการเกษตรน้อย จึงได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์พัฒนาเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร ให้มีความเข้มแข็ง เพื่อลดจุดอ่อนและแก้ไขปัญหามาโดยนโยบายที่สนับสนุนและเอื้อต่อการพัฒนาการเกษตรระยะยาว และในการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน และข้อจำกัด (ST , WT) พบว่า ที่ตั้งของจังหวัดพะเยาอยู่บริเวณส่วนกลางของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ สามารถเชื่อมโยงกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ มีกว๊านพะเยาที่เอื้อต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรม เป็นแหล่งน้ำจืดขนาดใหญ่ สามารถสร้างกิจกรรมภาคการเกษตรได้ และถึงแม้จะเป็นจุดแข็ง แต่สัดส่วนของพื้นที่เกษตรที่อยู่ในเขตชลประทานยังมีอยู่น้อย ส่งผลให้การบริหารจัดการน้ำยังไม่ครอบคลุม ในทุกพื้นที่ ภาคการเกษตรยังใช้สารเคมีในอัตราสูง ต้นทุนการผลิตยังสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับปัญหายุทธศาสตร์ชาติยังไม่ครอบคลุม ซึ่งมีผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตร ในบางปีการผลิต จึงได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตร บริหารจัดการทรัพยากรทางการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมการเกษตรและการท่องเที่ยว

ดังนั้น แนวโน้มการพัฒนาภาคการเกษตรของจังหวัดพะเยา ซึ่งมีศักยภาพเชิงพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถสร้างกระบวนการผลิตเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีผลผลิตที่มีคุณภาพและสามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร เช่น ข้าว ถั่วลิสง ลำไย ยางพารา โคเนื้อ และปลานิล จึงควรเน้นการกระจายสินค้าไปสู่ต่างจังหวัด กลุ่มจังหวัด และกลุ่มประเทศ ASEAN เน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่ปลอดภัย อินทรีย์ โดยใช้แนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการพัฒนา อาทิ การพัฒนาการเกษตรสู่ระบบการผลิตที่ปลอดภัย/อินทรีย์ การผลิตพืชทางเลือกและพืชเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มรายได้ กระพัฒนาระบบชลประทาน เป็นต้น